

**“Ego vir sterilis ero” (Cat. Carm. LXII).
Digterjeg’ets feminiserede identitet hos Catul**

af Gitte Sophie Amalie Althof Jensen

Indholdsfortegnelse

Digterjeg’et og den digteriske virkelighed	2
Udvælgelse og anvendelse af digte	2
Den maskuline identitet kontra den feminine identitet	3
Catuls kamp for kontrol i relationen til Lesbia	6
Kærlighedsidealet	6
Delkonklusion	11
Catuls mytebrug	11
Cat., <i>Carm.</i> LXIII – Ego mulier	12
Cat., <i>Carm.</i> LXVIII – Mea candida diva	16
Det bevidste og ubevidste hos Catul	18
Konklusion	19
Litteraturliste	22

Digterjeg'et og den digteriske virkelighed

Jeg vil i følgende artikel udelukkende beskæftige mig med Catuls digterjeg og den digteriske virkelighed, sådan som den rent faktisk udspiller sig i digtene. Det bør derfor understreges, at der på ingen måde vil blive gjort forsøg på at etablere enhed mellem den historiske¹ Catul og digtenes Catul, og at de handlingsforløb samt den virkelighed, der behandles her, ikke vil bevæge sig uden for de rammer, digtene selv giver. Ydermere vil eventuelle spekulationer vedrørende, hvilken historisk person, pseudonymet Lesbia dækker over, ikke blive taget op, eftersom digtene ikke selv frembyder tilstrækkeligt med oplysninger til med sikkerhed at kunne fastslå hendes egentlig identitet.² Lesbiafiguren behandles som en del af den digteriske virkelighed og opfattes kun som eksisterende i kraft af denne.

Ovennævnte dispositioner er foretaget dels på baggrund af den yderst sparsomme mængde oplysninger overleveret om den historiske Catul, dels ud fra min egen opfattelse af, at det i forbindelse med en så personlig lyrik som Catuls er helt umuligt at afgøre, hvornår digteren skriver i overensstemmelse med virkeligheden, og hvornår han benytter sig af den mulighed for manipulation med netop virkeligheden, som poesien tillader.

Udvælgelse og anvendelse af digte

Til belysning af forholdet mellem Lesbia og Catul anvendes med særlig vægt de digte, der har et mytisk indhold, og blandt dem i særdeleshed Cat., *Carm.* LXIII. Adskillige af såvel de polymetriske (Cat., *Carm.* I-LX) som de elegiske digte (Cat.,

¹ I Hieronymus oversættelse af Eusebs kronologi står der om år 87 f.Kr., at Gaius Valerius Catullus fødtes i Verona, og om år 58 f.Kr., at han døde i sit 30. år i Rom. Flere oplysninger fra Catuls egne digte viser imidlertid, at han i hvert tilfælde har levet i år 55 f.Kr. I Cat., *Carm.* XI anføres Cæsars ekspedition til Britannien. Cæsars første ekspedition fandt sted i 55 f.Kr. I Cat., *Carm.* LV nævnes søjlegangen i Pompejusteatret, som blev indviet i 55 f.Kr. Hans dødsår kan ikke sikkert fastslås, men eftersom der ikke er flere daterbare oplysninger efter 55 f.Kr., er han nok død kort tid herefter. At han har tilhørt overklassen, ved vi fra Sveton, som siger, at Cæsar stod på god fod med Catuls far og med Catul selv (Suet., *Divus Julius* 73).

² Man har gennem tiden formodet, at Lesbias virkelige navn var Clodia fra Claudius Pulcher-familien, og at hun var Metellus Celers hustru. Det har man bygget på oplysninger fra Apulejus' *Apologia* 10, "Eadem igitur opera accussent C. Catullum, quod Lesbiam pro Clodia nominarit", og Ovid, *Tristia* XI, 427-428, "Sic sua Lascivo cantata est saepe Catullo femina cui falsum Lesbia nomen erat". Cat., *Carm.* LXXIX, "Lesbius est pulcher", giver os måske en hentydning i og med, at pulcher kunne opfattes som en allusion til hendes familienavn; men vi kan ikke vide det med sikkerhed.

Carm. LXIX-CXVI)³ vil dog have en central placering i opgaven, da de tjener som forklaring på eller uddybning af de ofte komplekse mytebilleder, eller når de indeholder paralleller til disse. Digtene vil blive behandlet i den rækkefølge, der er gavnlig for opgavens struktur, og der vil derfor blive anvendt både polymetriske og elegiske digte til belysning af samme tema.⁴

Den maskuline identitet kontra den feminine identitet

For at kunne bevise den feminiserede identitet hos Catul i relationen til Lesbia er det nødvendigt at se nærmere på, hvad det ville sige at opretholde en maskulin identitet, og hvad det indebar at miste den i senrepublikkens Rom. Jeg vil i det følgende arbejde med fire aspekter af den maskuline identitet.

Det første aspekt er det fysisk-biologiske; for at kunne have og opretholde en maskulin identitet, dvs. at være *vir*, skulle en række krav opfyldes. Det fysisk-biologiske aspekt udgør i sig selv det første krav for at kunne besidde en maskulin identitet.

Jeg vil dog senere påvise, at en kvinde så at sige godt kunne antage en maskulin identitet.

Det andet aspekt er det sociale. *Vir* var betegnelsen for en fuldvoksen, fri, mandlig borger af høj social status.⁵ *Viri* betegner det romerske aristokratis modige, principfaste og ærværdige mænd.⁶ *Viri* udgjorde dermed toppen af det sociale hierarki i Rom. Vi ved, at den historiske Catul har tilhørt overklassen i Rom.⁷ Han har derfor skullet leve op til de krav, opretholdelsen af en maskulin identitet, dvs. at være *vir*, stiller. Denne historiske redegørelse af *vir* skal ikke ses som et forsøg på at etablere enhed mellem den historiske Catul og digtenes Catul, og der vil derfor

³ Ang. opdelingen, jvf. J.P. Elder i Quinn (1972 b): 73 n. 2.

⁴ Jeg ønsker ikke at komme nærmere ind på, hvem der har opstillet og inddelt digtene i den rækkefølge, som de foreligger i idag. Jeg skal blot her anføre, at inddelingen har ført til megen diskussion om, hvorvidt det kunne være Catuls egen inddeling eller en senere. For et dybere indblik i denne diskussion se A.L. Wheeler, *Catullus and the Traditions of Ancient Poetry*, (Berkeley Univ. Calif. Press 1989). Jeg vil referere til Oxford udgavens (1958) inddeling.

⁵ Frie unge mænd, *praetextati*, som endnu ikke havde nået den voksne alder, gik under betegnelsen *pueri* eller *adulescentes*. Mandlige slaver eller ex-slaver samt mænd af lav social status, som ikke kunne leve op til de krav, en maskulin identitet stiller (redegørelse følger), kunne ikke kalde sig *vir*, selvom de havde nået den voksne alder. Denne gruppe gik under betegnelsen *homines*. Jvf. Walters (1997): 31-33.

⁶ Cic., *pro Mil.* 82, Ter., *Phorm.* 139, Cic., *Tusc. disp.* II, 22, 53.

⁷ Suet., *Divus Julius* 73: *Valerium Catullum, a quo sibi versiculis de Mamurra perpetua stigmata imposita non dissimulaverat, satis facientem eadem die adhibuit cenae hospitioque patris eius, sicut consverat, uti perseveravit.*

heller ikke senere i denne artikel blive refereret til eller taget hensyn til den historiske Catuls sociale status. Der vil udelukkende blive lagt vægt på de krav og betingelser, som stilles i forbindelse med opretholdelsen af en maskulin identitet, og som den historiske Catul har skullet leve op til og tydeligvis har appliceret på sit digterjæg. Disse krav og betingelser (forklaring af disse følger herpå) eksisterer derfor i den digteriske virkelighed, men skal forklares ud fra den historiske virkelighed.

At være *vir* er ikke kun en fysisk-biologisk betegnelse, men i allerhøjeste grad også en indikation af social status.⁸

Som det tredje har vi det seksuelle aspekt; for at kunne opretholde en maskulin identitet var det yderligere et krav, at *vir* udgjorde den aktive part i et sexuel forhold.⁹ At være aktiv var ifølge romersk konvention lig maskulinitet. Maskulinitet kan defineres ved det at have kontrol, ikke blot over andre, men i særdeleshed også over sig selv, såvel fysisk som psykisk.¹⁰ Kontrol og selvkontrol er derfor centrale aspekter i den maskuline identitet.

Tab af kontrol er ækvivalent med tab af den maskuline identitet, og det resulterer i en feminiseret identitet, hvilket på latin kan udtrykkes med *muliebría pati*,¹¹ at få kvindelige erfaringer. En *vir*, som mistede kontrollen over sit legeme, sexuel defineret, blev opfattet som det totalt modsatte af *vir*, nemlig *mulier*.¹² Sex var lig magt for en *vir*, og magt var ækvivalent med kontrol, og kontrol defineres som maskulin identitet. Den maskuline identitet kunne ikke opretholdes, hvis man udgjorde den passive part i et sexuel forhold.¹³

Den maskuline identitet manifesterer sig altså gennem en bestemt sexuel adfærd, men ikke kun gennem sexualitet i praksis! Det vil sige, at hvis en *vir* vil demonstrere sin maskulinitet samt befæste sin *dignitas*, kan han gøre det ved verbalt at udtrykke sin seksuelle magt over for den, han ønsker at undertrykke.¹⁴ Et tydeligt eksempel på en sådan magtdemonstration findes i Cat., *Carm.* XVI, som indledes med ordene "*Pedicabo ego vos et irrumabo*" samt Cat., *Carm.* XXVIII "*me ... tota ista trabe lentus irrumasti*".

Når en *vir* mister kontrollen over sig selv og sit legeme, mister han sin maskuline identitet. Han bliver passiv og reduceres til et magtesløst offer. Ét er at

⁸ Jvf. Walters (1997): 32.

⁹ Jvf. Walters (1997): 31.

¹⁰ Jvf. Skinner (1997): 135.

¹¹ Jvf. Walters (1997): 30, *Sal.*, *Cat.* XIII, 3 og *Tac.*, *Ann.* XI, 36.

¹² Jvf. Skinner (1997): 133. For en nærmere forklaring af *mulier* se Walters (1997): 34.

¹³ At være passiv dækker over handlingen at blive penetreret af en anden. At være aktiv betyder, at man penetrerer andre – og at man ikke selv penetreres. Det ene udelukker det andet. Jvf. J.N. Adams, *The Latin Sexual Vocabulary* (Duckworth 1982): 118-130 samt Walters (1997): 30-33.

¹⁴ Jvf. Richlin (1992): 221, Wiseman (1985): 5, *Cat.*, *Carm.* XL, 8, *Cic.*, *pro Cael.* 71.

miste kontrol til en anden mand, noget andet er at miste den til en kvinde. Ud fra et romersk synspunkt var der ikke noget mere degraderende end at være et magtesløst offer for en kvinde.¹⁵

En central del af den maskuline identitet udgøres af yderligere en række krav i forbindelse med en *vir*'s seksuelle adfærd, men eftersom det ikke er dette aspekt af maskuliniteten, fokus vil være på i det følgende, vil det ikke blive uddybet nærmere.¹⁶

Endelig er der det psykologiske aspekt. Kravene for at opretholde en maskulin identitet, nemlig at man var den aktive part og besad kontrol, gør sig ikke kun gældende på det seksuelle område. De samme krav stilles i forbindelse med det psykologiske aspekt af den maskuline identitet og er helt centrale for opretholdelsen af denne.

Ethvert tab af psykisk styrke kan svække en *vir*'s maskulinitet og hensætte ham i en passiv feminiseret tilstand. Hvis en *vir* mistede kontrollen over sine følelser, blev han opfattet som umandig.¹⁷ Den maskuline identitet, som romersk ideal, fordrede selvkontrol og rationalitet både i tanke og handling.¹⁸ At miste sin fornuft, dvs. at give sig hen til sine irrationelle følelser og handle i kraft af dem, var kvindagtigt og svækkede den maskuline identitet. En *vir* kunne ikke tillade, at han lod sig styre af kærlighed, begær, had, misundelse, fortvivlelse, desperation, angst el.lign. Disse følelser blev betragtet som irrationelle kvindelige og resulterede naturligvis i en feminiseret identitet. Lod man sig styre af disse følelser, blev man betragtet som et passivt offer for sin egen svaghed.¹⁹

Imidlertid forhindrede kravene til en maskulin identitet ikke, at man indimellem afsatte tid til glæde og fornøjelse eller handlede i overensstemmelse med sine følelser. Dette kunne tillades i et begrænset omfang på betingelse af, at man, hver gang man indlod sig på et område, der involverede disse irrationelle følelser, ikke lod dem få et sådant greb i en, at man ikke til enhver tid kunne sætte sig ud over dem, hvis vigtigere sager, såsom politiske anliggender krævede ens opmærksomhed.²⁰

At give sig hen til irrationelle følelser og handle i kraft af dem resulterede altså kun i en feminiseret identitet, hvis man ikke var i stand til at bringe

¹⁵ Jvf. Fitzgerald (1995): 169 f.

¹⁶ For en mere detaljeret beskrivelse jvf. Walters (1997): 31 og 33-34, Skinner (1997): 135, Cic., pro Cael. 10, Plaut., Curculio 35-38.

¹⁷ Jvf. Greene (1998): kap. 1 s. 8.

¹⁸ Cic., pro Cael. 39.

¹⁹ Jvf. Skinner (1997): 135, Foucault (1985): 82-86.

²⁰ Cic., pro Cael. 42-43.

situationen under kontrol via sin fornuft, så snart det blev nødvendigt. Så længe man var ordregivende og udgjorde den aktive part i følelsesladede handlinger og altså handlede ud fra eget ønske og på eget initiativ, var det problemløst at opretholde en maskulin identitet.²¹ Det modsatte, nemlig konstant mangel på kontrol og tab af evnen til beherskelse, forårsagede en feminin identitet. Konstant tab af psykisk kontrol var mindst lige så degraderende som tab af fysisk kontrol. For en *vir* var det naturligvis også her mest fatalt at miste kontrollen over for en kvinde.

Jeg har i det foregående redegjort for, hvad det vil sige, at opretholde en maskulin identitet, og hvad det indebar at miste den. I det følgende vil jeg se nærmere på Catuls kamp for at opnå den nødvendige kontrol i relationen til Lesbia.

Catuls kamp for kontrol i relationen til Lesbia

Catul forsøgte via opstillingen af et kærlighedsideal at manifestere sin maskuline identitet i relationen til Lesbia. Ved at være den aktive i formuleringen af et kærlighedsideal håbede Catul at kunne opnå kontrol over Lesbia. Jeg vil dog påvise, at netop i kraft af dette kærlighedsideal mistede Catul kontrollen til Lesbia samt sin maskuline identitet.

Kærlighedsidealet

Kærlighedsidealet formuleres for første gang i Cat., *Carm.* V, 1, “*Vivamus, mea Lesbia, atque amemus*”. Digtets indledning udgør en klar magtdemonstration. De to hortative konjunktiver viser Catul i rollen som den aktive og ordregivende. Samtidig giver dette vers os den første indikation af Catuls ønsker til forholdet mellem ham og Lesbia. Ved at forene det at leve, *vivere*, med det at elske, *amare*, synes Catul at gøre disse to handlinger synonyme. Dog bliver det klart, at Catul er afhængig af Lesbia for at kunne leve og elske. Dette ses ud fra placeringen af *mea Lesbia*. I de følgende vers “*rumoresque senum severiorum omnes unius aestimemus assis*” (vers 2-3) beskrives det, hvor ukonventionelt det forhold til Lesbia, som Catul ønsker, er. Catuls lidenskabelige kærlighed er grænseløs og sætter sig endda ud over *senes severiores*' meninger og dermed de gældende konventionelle regler for et kærlighedsforhold.²² Denne overskridelse af regler udgør ligeledes en magtdemonstration fra Catuls side.

²¹ Cat., *Carm.* V, LXXII, LXXXVII, CIX – gennemgang af disse følger umiddelbart.

²² Jvf. Sigismund (1983): 81-82.

Han manifesterer sin magt og maskulinitet ved at opfordre til grænseløs, ukontrollerbar kærlighed. Ingen skal sætte grænser for Catul. Imperativen *da* (vers 7) understøtter billedet af Catul i rollen som den aktive og ordregivende. I ønsket om dels at overskride grænserne for konventionel kærlighed, dels at overvinde døden i kraft af kærligheden (se vers 4-9) demonstrerer Catul sit lidenskabelige begær efter Lesbia samt sin uendelige virilitet. Catul ønsker sig ud over et forhold baseret på *aeternus amor* også åndelig samhørighed.

Ønsket om åndelig samhørighed, *diligere*, fremsættes i anden del af formuleringen af kærlighedsidealet, som vi møder i Cat., *Carm.* LXXII, 4: "*sed pater ut gnatos diligit et generos*". Det åndelige emotionelle bånd, som skal binde Lesbia og Catul sammen i *aeternus amor*, skal være lige så stærkt som det bånd, der binder fædre sammen med sønner og svigersønner.

I Cat., *Carm.* LXXXVII og Cat., *Carm.* CIX udvides kærlighedsidealet yderligere: "*nulla fides ullo fuit umquam foedere tanta, quanta in amore tuo ex parte reperta mea est*" (Cat., *Carm.* LXXXVII, 3-4) samt "*aeternum hoc sanctae foedus amicitiae*" (Cat., *Carm.* CIX, 6). Forholdet mellem Lesbia og Catul skulle udgøre et *foedus* baseret på den største *fides*. *Foedus* er hentet fra den politiske sprogbrug og definerer det forhold, der var mellem to edsvorne, jævnbyrdige parter.²³

Amicitia er ligeledes en politisk term, som definerer to jævnbyrdiges fællesskab om det at stå sammen mod alt fjendtligt udefrakommende.²⁴ Ved at anvende dels *foedus* og *fides*, dels *amicitia* om det ønskede forhold til Lesbia, begreber som normalt betegnede fællesskab mellem mænd, gjorde Catul forholdet helt unikt. Samtidig med at Catul afslører sit lidenskabelige begær efter Lesbia i form af et utraditionelt erotisk og emotionelt ideal, bringer han sig selv i konflikt med de gældende regler for et kærlighedsforhold.²⁵

I formuleringen af kærlighedsidealet udgjorde Catul den aktive part og demonstrerede kontrol, idet han besad rollen som den, der afsatte grænser og definerede forholdet. Han handlede i overensstemmelse med kravene til den maskuline identitet. Catul ignorerede imidlertid en væsentlig faktor, nemlig realisationen af kærlighedsidealet.

I sin formuleringen gav Catul et klart billede af, hvordan han ønskede, at forholdet skulle være mellem ham og Lesbia; det skulle være en fysisk, lidenskabelig *aeternus amor* og en åndelig *foedus* baseret på den største *fides*. For at kærlighedsidealet kunne realiseres, var det naturligvis en nødvendighed, at Lesbia havde samme opfattelse af deres forhold, og at hun ville efterleve de krav, Catul

²³ Jvf. Sigismund (1983): 85.

²⁴ Jvf. Sigismund (1983): 84-85.

²⁵ Jvf. Greene (1998): kap. 2 s. 2.

stillede. I Cat., *Carm.* II, 8 fremgår det dog, at den fysiske kærlighed (*ardor*) har været tilstrækkelig for Lesbia, og at det var hende, der havde magten til at handle i forholdet samt definere kærlighedens karakter.²⁶

Cat., *Carm.* II handler tilsyneladende om Lesbias elskede spurv og hendes leg med denne, men digtets hovedperson må nok siges at være Lesbia, og digtet omhandler hendes og Catuls forhold.²⁷ Digtet er henvendt til *passer* (vers 1), som kvalificeres af genitiven *deliciae meae puellae* (vers 1). Spurvens herskerinde er Catuls *puella*.²⁸ Catul udvider i vers 5 *puella* med *desiderio meo*. Der hersker ingen tvivl om dybden af Catuls kærlighed til Lesbia. Lesbias leg med sin spurv er en trøst (*solacium*, vers 7), når hun pines (*sui doloris*, vers 7) af en heftig *ardor*.²⁹ Denne *ardor* kunne stilles ved leg med *passer*, hvorimod Catuls *cura* ikke kan. Det ses ud fra den irreal konjunktiv *possem* (vers 9). Catuls *cura* må dække over mere end blot den fysiske *ardor*. Catul opfatter Lesbias *ardor* som et udtryk for hendes lidenskab efter ham, og den kan altså "lindres" ved leg.³⁰ Det må frustrere Catul, at hendes længsel kan lindres så nemt! Dog siger Catul, at Lesbias leg med *passer* er lige så kær for ham, som æblet *aureolum malum* (vers 12) var det for Atalante, da Hippomenes kastede det.³¹ Dette ses ud fra hans sammenligning med Atalante. Atalante-myten introduceres ved *ferunt* i vers 11.³² Æblet, som Hippomenes kastede, udgjorde for Atalante et symbol på kærligheden, idet hun allerede var forelsket, og løste hende fra hendes alt for længe varende jomfruelige tilstand udtryk ved *zonam diu ligatam* (vers 13). Lesbias leg med *passer* og dermed hendes *ardor* efter Catul er nok kær for ham, men udgør kun den ene del af kærlighedsidealet, nemlig den fysiske, som åbenbart er tilstrækkelig for hende. Catul kan kun afvente at blive genelsket og håbe, at Lesbia vil realisere den anden del af

²⁶ Jeg er af den opfattelse, at de 3 vers, som normalt betegnes som fragment 2b (vers 11-13) er en del af Cat., *Carm.* II, og jeg vil derfor i overensstemmelse med håndskrifterne opfatte 2a og 2b som en helhed. Jvf. Lieberg (1962): 99-100.

²⁷ Lieberg (1962): 103.

²⁸ Catul har muligvis hentet inspiration til dette digt fra Sappho, *Carm.* I, 10 L-P, hvor spurvene beskrives som Aphrodites hellige dyr, idet de trak hendes vogn. Dette digt handler dog om erotik, ikke om spurve!

²⁹ Ardor betegner her et fysisk begær, jvf. Lieberg (1962): 100.

³⁰ Jvf. Quinn (1972 a): 83.

³¹ Cat. *Carm.* II har været genstand for megen diskussion i forb. m. fortolkningen af *passer*.

³² Catul følger den variation af myten, som findes i Theokrits 3. idyl, dog med enkelte afvigelser. Atalante ønskede ikke at gifte sig og indlod sig i kappestrid med sine friere for at undgå dette, men Hippomenes besejrede hende vha. 3 æbler fra Aphrodite, som hun snublede over under deres væddeløb. Hippomenes fik derfor Atalante som brud i sejrsgave. Til forskel fra Theokrits version kaster Hippomenes i Catuls version kun ét æble, og Atalante var forelsket i ham før deres væddeløb.

kærlighedsidealet. Catul har åbenbart ventet længe, dette illustreres af ordet *diu* i vers 13, men har alligevel ikke magtet at realisere kærlighedsidealet i sin helhed. Den mand, som venter og lider som følge deraf, betegnes som feminiseret.³³

Catul mistede kontrollen og evnen til at handle, da realisationen af kærlighedsidealet udeblev. I sit begær efter Lesbia tabte han sin maskuline identitet ved at træde ind i rollen som den viljesvage, passive elsker, som vi så i Cat., *Carm.* II, og blev et magtesløst offer for hende. Catul antog i relationen til Lesbia en feminiseret identitet.

At kærlighedsidealet ikke blev realiseret ses tydeligt i Cat., *Carm.* VIII, 4, "*nunc illa non volt*" og som resultat af den manglende realisation må Catul nu kæmpe for at genvinde sin tabte maskulinitet. "*Miser Catulle, desinas ineptire, et quod vides perisse perditum ducas*" (vers. 1-2), "*sed obstinata mente perfer, obdura*" (vers 12), "*At tu, Catulle, destinatus obdura*" (vers 20). Digtet er bygget op omkring imperativer. Disse indikerer, at Catul forsøger at opnå kontrol over sig selv, idet han formaner sig selv til at frigøre sig fra rollen som den viljesvage passive feminine elsker samt lægge den tabte lykke bag sig, "*nec miser vive*" (vers 11). Han må være hård og modstå sit begær som en mand. Den moralske svaghed, som associeres med den feminine elskers irrationelle adfærd, forsøger han at overvinde ved henvisninger til de konventionelle romerske moralbegreber, som han håber vil redde ham.³⁴ Catul må under formuleringen af kærlighedsidealet have været ubevidst om, at det kunne resultere i en feminiseret identitet for ham, eftersom han tog realisationen for givet,³⁵ men nu hvor realisationen er udeblevet, er han meget bevidst om sin tabte maskuline identitet. Det faktum, at Catul anvender ordet *impotens* (vers 10) om sig selv, er et tydeligt bevis på hans bevidsthed om sin tabte maskulinitet. *Impotens* udelukker en maskulin identitet, eftersom ethvert tab af styrke resulterede i en feminin identitet. *Impotens* umuliggør at opfylde kravene i forbindelse med det psykologiske aspekt, eftersom *impotens* er lig magtesløshed og tab af handlekraft, som jo blev anset for kvindeligt. Catul kunne altså på ingen måde leve op til kravene for opretholdelse af den maskuline identitet i relationen til Lesbia.

Ud fra Cat., *Carm.* VIII blev det tydeligt, at Catul forsøgte at genvinde sin maskuline identitet ved at lægge den tabte lykke bag sig og løsrive sig fra sit umandige begær efter Lesbia. "*Vale, puella, iam Catullus obdurat*" (vers 12). Den

³³ Jvf. Greene (1998): kap. 1 s. 7-8.

³⁴ Jvf. Greene (1998): kap. 1 s. 6.

³⁵ Imperativerne + de hortative konjunktiver i Cat., *Carm.* VIII, LXVIII, LXXXVII og CIX giver os i al fald lov til at formode dette.

løsrivelsesproces elaboreres i Cat., *Carm.* XI.³⁶ I et episk, grandøst sprog markerer han sin plads i en maskulin verden gennem en rejsebeskrivelse, hvor han sammen med sine mandlige *comites* vil besøge adskillige lokaliteter, som alle kan relateres til befæstelsen af Roms territoriale magt (vers 1-14).³⁷ Gennem denne demonstration af alt, hvad der er maskulint, forsøger Catul at lægge sit private liv, baseret på irrationelle handlinger og ukontrollabelt begær, samt sin feminine identitet, bag sig.³⁸ Vers 17-20 er henvendt til Lesbia. “*Cum suis vivat valeatque moechis, quos simul complexa tenet trecentos, nullum amans vere, sed identidem omnium ilia rumpens*”. Lesbia kan her opfattes som havende en maskulin identitet, idet hun har magten til at få mænds underliv til at bryde. Hun er *vir*.

Catul degraderer Lesbia som et led i sin løsrivelsesproces. Hun har ikke levet op til kravene i forbindelse med *aeternus amor*, og forholdet er slut.³⁹ Hun har *culpa* (vers 22). Catul lægger al skylden over på Lesbia i forbindelse med den manglende realisation af kærlighedsidealet. Den beskyldning fremgår tillige af Cat., *Carm.* LXXII, 7, “*iniuria*” samt af Cat., *Carm.* LXXV, 1, “*culpa*” og Cat., *Carm.* LXXVI, 6, “*ingratus*”. Catul hævder selv at have gjort alt.⁴⁰

Efter disse linier skulle man tro, at Catuls maskulinitet er genoprettet, men netop her kommer det afgørende bevis for hans feminine identitet. “*Nec meum respectet, ut ante, amorem, qui illius culpa cecidit velut prati ultimi flos, praetereunte postquam tactus aratro est*” (Cat., *Carm.* XI, 21-24). I den antikke litteratur helt tilbage til Pindar er ploven symbol på det maskuline og blomsten et symbol på det feminine.⁴¹ Catul identificerer sig fuldstændigt med kvinderollen og

³⁶ Adskillige af Catuls digte elaborerer på denne løsrivelsesproces. Bl.a. bør Cat., *Carm.* LXXVI fremdrages, jvf. Wiseman (1985): 176.

³⁷ Catul har ikke fysisk foretaget denne rejse, men han omtaler den, som om han faktisk foretog eller ville foretage den (penetrabit i vers 2 og gradietur i vers 9). Rejsen gik eller skulle gå fra det fjerne østen (extremos, vers 2) kendt fra Alexanders ekspeditioner til midtøsten repræsenteret ved de plagsomme barbarer og Egypten og derfra til det høje nord (ultimos vers 11-12) repræsenteret ved Gallien og Britannien. Jvf. Quinn (1972 a): 163.

³⁸ Jvf. Greene (1998): kap. 2 s. 9 og Putnam (1979): 71-75.

³⁹ Vers 17-20 indikerer, at dette digt sammen med Cat., *Carm.* LI udgør et par. Det menes, at Cat., *Carm.* XI er det sidste digt skrevet til Lesbia, og at Cat., *Carm.* LI var det første. Digtene har samme metrum (sapphiske vers) og identidem (Cat., *Carm.* XI, 19 og LI, 3) optræder som et ekko af hinanden i begge digte. Cat., *Carm.* XI, VIII, LI viser Catuls afmagt i relationen til Lesbia først som sidst. Jvf. Quinn (1972 a): 166.

⁴⁰ Cat., *Carm.* LXXV, 2, “*officium*”.

⁴¹ Pindar, *Carm.* IV, 254, Aes. Sept. 753, Plaut., *Asin.* 874, Lukrets, *de rerum nat.* IV, 1107, Cat., *Carm.* LXII, 39-40.

den kvindelige identitet ved at applicere *flos* på sig selv.⁴² Han fremstår altså her med en totalt feminiseret identitet og har overdraget al maskulinitet til Lesbia. Lesbias maskulinitet og magt ligger i bevægelsen, "*praetereunte*" (vers 23), overdraget til hende i form af plovsymbolet. Ved at overdrage symbolet på maskulinitet (*aratrum*) til Lesbia fremstår Catul feminiseret. Lesbia er den aktive, Catul den passive. Lesbia har afmaskuliniseret Catul. Han er ikke længere i stand til at forsvare sig og har tillige sat sig uden for det romerske samfund, "*prati ultimi flos*" (vers 22-23).

Delkonklusion

I relationen til Lesbia antog Catul en feminiseret identitet. Catul beskrev sig selv som *impotens* (Cat., *Carm.* VIII) og applicerede det traditionelle symbol på kvindelighed, *flos*, på sig selv (Cat., *Carm.* XI). Denne feminiserede identitet fremkom som resultat af den manglende realisation af kærlighedsidealet (Cat., *Carm.* V, LXXII, LXXXVII og CIX). Et resultat, Catul ikke var bevidst om under formuleringen, men som han i allerhøjeste grad blev bevidst om, da realisationen udeblev (Cat., *Carm.* VIII). Tabet af den maskuline identitet betød en ændret rollefordeling og magtforskydning mellem Lesbia og Catul. Fra at være den aktive og magtfulde, kontrollerende *vir* blev Catul reduceret til det passive, magtesløse offer. Al magt blev lagt over på Lesbia, som i relationen til Catul fremstod med en maskulin identitet (Cat., *Carm.* XI i særdeleshed).

Efter at have påvist Catuls feminiserede identitet ved en gennemgang af udvalgte polymetriske og elegiske digte, vil jeg nu koncentrere mig om de digte med et mytisk indhold, hvori feminiseringen når sit højdepunkt.

Catuls mytebrug

Catuls brug af myter som et led i skildringen af hans og Lesbias forhold er på ingen måde utraditionel, men ved at applicere myter på forholdet opnår han dels at gøre det universalt, dels unikt. Catul gør forholdet til Lesbia universalt ved at sætte det i juxtaposition til store græske mytologiske forhold. Denne parallelisering løser Lesbia og Catul fra en bestemt tid og sted og tilføjer deres relation et anstrøg af evig universalitet.

Samtidig formår Catul at gøre forholdet helt unikt ved kun at bruge myterne, når han skildrer forholdet til Lesbia, hvilket gør, at det skiller sig markant ud fra andre forhold i digtsamlingen.

⁴² Disse sidste linier er påny inspireret af Sapphos digtning. Blomstermetaforen findes også i Cat., *Carm.* LXII, 39-41.

Mytebillederne hos Catul er ofte meget komplekse i deres udtryk, men efter den forudgående introduktion via de polymetriske og elegiske digte til de temaer, der berøres i myterne, vil det nu være relativt simpelt at forstå deres relation til Lesbia og Catul.

Ud fra mit synspunkt er det mytiske Cat., *Carm.* LXIII helt centralt i skildringen af Lesbias og Catuls forhold, eftersom det beskriver alle de temaer, jeg anser for at være symptomatiske for Catuls relation til Lesbia. Det skildrer i alle aspekter den maskuline identitet kontra den feminine. Det lader ingen tvivl tilbage om feminiseringen hos Catul og giver et klart billede af rollefordelingen og magtforholdet mellem Lesbia og Catul.

Cat., *Carm.* LXIII – Ego mulier

Cat., *Carm.* LXIII henter sin historie fra myten om Cybele. Cybele, gudernes mor, af romerne benævnt *magna mater*, og kulten omkring hende var blevet bragt til Rom fra Phrygien i 204 f.Kr.⁴³ Jeg vil ikke gå ind på de utallige versioner, der findes af Cybelemyten, men kun beskæftige mig med den version, der er gengivet i Cat., *Carm.* LXIII. Fascinationen omkring Cybelekulten og de nærmest orgiastiske ritualer i forbindelse med den var på sit højeste i Rom, da Catul skrev dette digt.⁴⁴ Temaerne i digtet var således bekendte for romerne, men under Catuls behandling sættes de i en bredere sammenhæng, idet de appliceres på debatten vedrørende kønsproblematikken i senrepublikkens Rom. Digtet gengiver det frygtelige og tragiske drama omkring en ung mand, Attis' vanvittige hengivelse i form af selvkastrering til Cybele, hvis magt anerkendes i digtet, men beskrives som hård og ubarmhjertig. Attis' selvkastrering (kastning – eunukkens skæbne – var et adgangskrav for at tjene gudinden) til ære for Cybele gengives som en vanvittig og afmægtig handling baseret på et religiøst vanvid. Digtets indhold og udformning antyder, at det ikke kan være ment som en hyldest til Cybele. Digtets metrum, galliambisk metrum, samt dets udformning peger dog på, at det er en hymne, eftersom netop dette metrum blev anvendt specielt i hymner til Cybele. De galliambiske metras heftighed understøtter den orgiastiske stemning, som var beskrivende for Cybelekulten. Denne tvetydighed har ført til megen diskussion og en endelig løsning på dette problem er svær at argumentere for.⁴⁵

Det centrale i digtet er gengivelsen af en ung mands psykologiske udvikling. Attis beskrives i den første del af digtet med et fanatisk sind, der driver ham ud i

⁴³ Jvf. Wiseman (1985): 201.

⁴⁴ Jvf. Skinner (1997): 141.

⁴⁵ Jvf. Wiseman (1985): 200-201.

total opofrelse til Cybele, hvilket resulterer i kastrering. Den anden del af digtet gengiver den fortvivlelse og afmægtighed, der opstår på baggrund af den indsigt, han opnår efter at have kastreret sig selv. Handlingen viser sig at være destruktiv for Attis' maskulinitet, og erkendelsen af at have lukket sig selv ude fra den maskuline verden fører til selvransagelse. Cybele bringer ham dog tilbage i vanviddet ved hjælp af sine løver, og han kan nu se frem til at føre et liv som slave for gudinden.⁴⁶

Det forekommer mig overbevisende at beskrivelsen af Attis' psykologiske udvikling er baseret på Catuls egne erfaringer fra forholdet til Lesbia, og at vi uden problemer kan opfatte Attis som Catuls mytiske parallel. Den maskuline Cybele udgør ligeledes en parallel til Lesbia. Det centrale tema i Cat., *Carm.* LXIII såvel som i Catuls forhold til Lesbia er kontrasten mellem det feminine og maskuline. Det er ud fra denne fortolkning af digtets indhold, at vi skal forstå mytens relation til Catul og Lesbia.

Jeg vil nu gennem en nærmere analyse af digtet påvise overensstemmelserne mellem Attis og Catul og Cybele og Lesbia.

Cat., *Carm.* LXIII, 1-4 gengiver Attis' ankomst til Cybeles hule i Phrygien. "*Cupide pede tetigit*" (vers 2); det intensive adverbium *cupide* angiver Attis' emotionelle handlingsgrundlag og forvarsler hele digtets stemning. *Cupide* elaboreres i vers 4: "*stimulatus ibi furenti rabie, vagus animis*". Denne beskrivelse af Attis' sindstilstand ved ankomsten til Phrygien er en tilkendegivelse af Cybeles magt over den unge mand. Det religiøse vanvid, der præger Attis i relationen til Cybele, kan ses som en parallel til Catuls erotiske besættelse af Lesbia, som vi tydeligt finder beskrevet i Lesbiadigtene. Cat., *Carm.* LXXXV, "*Odi et amo. Quare id faciam fortasse requiris. Nescio, sed fieri sentio et excrucior*" viser Catul, når han er "*vagus animis*" over for Lesbia. Hvor Attis bliver drevet mod Cybele pga. et religiøst vanvid, drives Catul mod Lesbia pga. en erotisk besættelse, fælles for dem er dog, at de begge er underlagt en kvindelig magt, som fremtvinger irrationelle følelser hos dem. Catul og Attis er på ingen måde i stand til at sætte sig ud over den magt, deres følelser udøver på dem, en magt, som naturligvis udøves indirekte af Lesbia, hhv. Cybele. Allerede i vers 5, "*devolsit ili acuto sibi pondera silice,*" introduceres mytens første højdepunkt. Attis kastrerer sig selv som følge af sit religiøse vanvid, "*Veneris nimio odio*" (vers 17), og fratager sig selv sin maskuline identitet. Vers 17 er indholdsmæssigt vanskelig at forklare; hvad mener Attis med "for meget had til kærligheden"? En mulig løsning kunne være, at linien rent faktisk tilhører Catul, og det er hans erfaringer i forholdet til Lesbia, som har ført til denne voldsomme udtalelse. Catul hader kærligheden og det, den gør ved ham. Denne linie kunne illustrere Catuls sindsstemning i Cat., *Carm.* LXXVI og LXXXV.

⁴⁶ Jvf. J.P Elder i Quinn (1972 b): 213 og Rubino (1974): 145.

Attis' fremtid som slave i Cybeles tjeneste er afgjort. Kastrering er irreversibel. Parallellen til Catul er tydelig. Catul mistede sin maskuline identitet i relationen til Lesbia, da realisationen af kærlighedsidealet udeblev. Det kærlighedsideal, som stik mod Catuls forhåbninger gjorde ham til et passivt og magtesløst offer for Lesbia. Han havde lagt deres fremtid i hendes hænder, eftersom kun hun kunne realisere kærlighedsidealet. Attis/Catul mistede den kontrol, som ansås for værende lig med maskulinitet. Parallelt med Attis' kastrering er Catuls beskrivelse af sig selv som *impotens* (Cat., *Carm.* VIII) over for Lesbia. For Attis var Cybele den faktor, der indirekte "afmaskuliniserede" ham, skønt han selv foretog handlingen. Lesbia kan tilsvarende siges at udgøre den afmaskuliniserende faktor for Catul. Lesbia og Cybele er *dominae/erae*.

Attis' selvkastrering og hans forvandling til kvinde markeres med et skift i det grammatikalske køn, som ændrer sig fra maskulinum til femininum, "*citata*" (vers 8) og "*adorta est tremebunda*" (vers 11).⁴⁷ Dette er en tydelig og raffineret markering af Attis' bevidsthed om sit kønsskifte. Bevidstheden hos Catul om forvandlingen fra en maskulin til en kvindelig identitet genfinder vi i Cat., *Carm.* XI, hvor Catul applicerer symbolet for kvindelighed, *flos*, på sig selv og indleder sammenligninger mellem sig selv og den græske mytologis kvinder.

Frem til vers 36 rekapituleres Attis' afsindige hengivelse til Cybele samt kontrasten mellem det feminine og maskulin og slave-*domina*-temaet. Specielt vers 16-19 illustrerer disse forhold, "*rapidum salum tulistis truculentaque pelagi, et corpus evirastis Veneris nimio odio; hilarate erae citatis erroribus animum. Mora tarde mente cedat.*" Den lidenskab, selvdestruktion og siden anger, der beskrives i Cat., *Carm.* LXIII, kan siges at være tilsvarende til det, Catul beskriver i kærlighedsdigtene til Lesbia.⁴⁸

Vers 37-38, "*piger his labante languore oculos sopor operit; abit in quiete molli rabidus furor animi,*" etablerer overgang mellem den emotionelle *tour de force*, der blev beskrevet i digtets første del, og den rationelle erkendelse, som er handlingsmotiverende for Attis i anden del af digtet. Efter vers 41 "*pepultique noctis umbras vegetis sonipedibus,*" hvor nattens mørke er revet bort, og lyset bringer forstandigheden og rationaliteten tilbage, indser Attis nu konsekvensen af sin handling. Denne brug af lys og mørke til at illustrere Attis' sindsstemning anvendte Catul tillige i beskrivelsen af sit forhold til Lesbia. Lyset betegnede i Cat., *Carm.* VIII den lykkelige tid for Catul, da han stadig havde kontrol over Lesbia og sig selv, "*fulsere quondam candidi tibi soles*" og på samme måde betegner lyset her Attis' midlertidige kontrol over sig selv i modsætning til mørket og vanviddet. Det

⁴⁷ Jvf. Rubino (1974): 158.

⁴⁸ Jvf. Skinner (1997): 133.

grammatikalske køn ændres derfor til maskulinum.⁴⁹ Attis indser konsekvenserne af sin handling “*simul ipse pectore Attis sua facta recoluit, liquidaque mente vidit sine quis ubique foret*” (vers 45-46). Den indsigt fører til fortvivelse og afmagt. Han kan aldrig genvinde sin maskuline identitet og vende tilbage til den maskuline verden. “*Ego mulier, ego adulescens, ego ephebus, ego puer, ego gymnasi fui flos, ego eram decus olei*” (vers 63-64). Disse vers bærer mytens andet højdepunkt. Før Attis fratog sig selv sin virilitet og maskuline identitet, var han *flos* – dog i en anden betydning, end Catul var det i Cat., *Carm.* XI, “*prati ultimi flos*”. Hvor Catul brugte symbolet *flos* om sin feminiserede identitet, bruger Attis det som en metafor for sin blomstrende ungdom. Parallellen mellem Attis’ situation i Cat., *Carm.* LXIII og Catuls i Cat., *Carm.* XI er dog utvetydig. Parallellen mellem de to ligger i, at de begge er reduceret til passive, magtesløse ofre for en maskuliniseret kvinde. Den aktive, maskuline Cybeles magt ligger i hendes evne til indirekte at deflorere og kastrere. Lesbia besidder samme magt over Catul i og med, at hun har antaget en maskulin identitet ved overdragelsen af symbolet på mandighed, nemlig *aratrum*. Den magt, bevægelsen “*praetereunte*” (Cat., *Carm.* XI) angiver, er identisk med Cybeles magt.⁵⁰ Catul og Attis udgør henholdsvis den passive, afmægtige elsker (inde) og den undertrykte slave i relationen til Lesbia og Cybele som *dominae*. Både Catul og Attis må have opfattet sig selv som *intacti*⁵¹ eller *integri*, før Lesbia og Cybele deflorerede dem.

Attis har for evigt lagt det civiliserede græske samfund bag sig til fordel for det uciviliserede Phrygien og en rolle som slave for en mand-ædende gudinde: “*Ego vitam agam sub altis Phrygiae columinibus, ubi cerva siluicultrix, ubi aper nemorivagus?*” (vers 71-72).⁵²

Catul oplevede ligeledes at være sat uden for det civiliserede romerske samfund, idet hans feminiserede identitet udelukkede ham fra dette; “*prati ultimi flos*” (Cat., *Carm.* XI, 22-23) gengiver metaforisk denne udsættelse.

Vers 74-90 beskriver Attis’ tilbagevenden i vanviddet som følge af sin handling. Digtet afsluttes med en bøn til gudinden om at holde vanviddet borte: “*Dea, magna dea, Cybele, dea domina Dindymi, procul a mea tuos sit furor omnis, era, domo: alios age incitatos, alios age rabidos*” (vers 91-93). Det faktum, at Cat., *Carm.* LXIII afsluttes med en bøn formuleret i første person, kan argumentere for, at

⁴⁹ Guarinus’ emendation af håndskrifternes *ipse* til *ipsa* bør forkastes, eftersom *ipse* understreger Attis’ maskuline identitet, som beror på kontrol og rationalitet, hvad denne passage netop illustrerer på samme måde, som citata i vers 8 illustrerer den feminine identitet på baggrund af kastreringen.

⁵⁰ Jvf. ovenfor s. 9

⁵¹ Cat., *Carm.* LXII, XLV og LVI.

⁵² Rubino (1974): 160.

digtets hovedperson rent faktisk er Catul, og at huset, der omtales, er Catuls hus. Attis fungerer som "talerør" for Catul.⁵³ Catul udtrykker en tilsvarende bøn i Cat., *Carm.* LXXVI: "*eripite hanc pestem perniciemque mihi*" (vers 20) og "*Ipse valere opto et taetrum hunc deponere morbum. O di, reddite mi hoc pro pietate mea*" (vers 25-26). Catul beder guderne om at befri ham fra den tilstand af slaveri, som er fremkaldt af hans erotiske besættelse af Lesbia. Catul anvender slaveri og vanvid som metaforer for sin kærlighed. Lesbia udgør i Cat., *Carm.* LXXVI en hæslig sygdom for ham, og digtet kan siges at udgøre det sidste desperate forsøg på løsrivelse fra Lesbia, men påny overdrager han kontrollen til andre.

Ud fra Cat., *Carm.* LXIII fremgår det ligeledes tydeligt, hvad der sker når en dødelig mand (Attis) hengiver sig til en guddommelig kvinde (Cybele). En sådan forening er dømt til fiasko, eftersom der ikke eksisterer jævnbyrdighed mellem de to involverede. Den dødelige mand mister sin identitet, han er magtesløs og underlegen. Cat., *Carm.* LXVIII udgør en parallel beskrivelse til Attis' hengivelse til Cybele i forbindelse med temaet dødelig/guddommelig.

Cat., *Carm.* LXVIII – Mea candida diva

Cat., *Carm.* LXVIII er udformet som en trøst til Allius, Catuls ulykkelige ven.⁵⁴ Allius vender sig mod Catul for lindring af sin smerte. Det overordnede tema i Cat., *Carm.* LXVIII er Catuls sorg over den elskede brors død ved Troja (vers 20-24). Denne sorg gøres identisk med Allius' smertelige tab af en elsket. Dette tema er kernen i Cat., *Carm.* LXVIII, hvorom det andet centrale tema, Catuls følelser over for Lesbia, grupperer sig, og som vil være det tema, jeg vil beskæftige mig med i det følgende. Digtet udgør en 3-delt ringkomposition. Den yderste ring, prolog-epilog, er henvendt til Allius (vers 1-10 og 149-160). Den inderste ring og kernen i digtet er broderens død i Troja (vers 89-100). Det midterste tema er Laodamia og Protesilaos myten, som illustrerer Catuls forhold til Lesbia (vers 67-74 og 131-158). Valget af denne myte er indlysende af to grunde; den giver et billede af en kvindes (Laodamia) lidenskabelige kærlighed til sin mand (Protesilaos), hvis ægteskab var dømt til fiasko (vers 78: *invitis eris*). Laodamia danner parallel til Catul, og myten i sin helhed giver et billede af Catuls tragiske forhold til Lesbia. Protesilaos' død ved Troja danner parallel til broderen. Centralt for forståelsen af Catuls forhold til Lesbia

⁵³ Jvf. Wiseman (1985): 180.

⁵⁴ I Cat., *Carm.* LXVIII optræder der to navne, Allius og Manlius, hvilket har ført til, at man har opdelt digtet i to dele. Andre, deriblandt Schöll og Lachmann, har ved emendation forsøgt Manlius ændret til Allius, f.eks. vers 11: 'Mani' gøres til 'Alli'. Jeg behandler digtet som en helhed, og navneproblematikken vil ikke yderligere blive diskuteret. For en nærmere diskussion se Quinn (1972 a): 181 og Sarkissian (1983): 4-5.

er hans beskrivelse af hende som gudinde "*quo mea se molli candida diva pede intulit et trito fulgentem in limine plantam ...*" (vers 70-71). Lesbia er Catuls gudinde.⁵⁵ Det problematiske i dette vers er, at hun træder på dørtærskelen, hvilket blev betragtet som et uheldssvangert varsel for en brud.⁵⁶ At Lesbia kommer som brud, ses i vers 133-134: "*Cupido fulgebat crocina candidus in tunica*".⁵⁷ Det, at Catul nu beskriver Lesbia som brud, synes at være en udvidelse af kærlighedsidealet. Tidligere har Catul ikke benævnt relationen som et fysisk konventionelt ægteskab, snarere kan man sige, at det skulle udgøre et åndeligt ægteskab omend temmeligt ukonventionelt. Denne linie skal måske ses som et desperat forsøg fra Catuls side på at redde sin maskuline identitet ved at indsætte sig selv i rollen som den kontrollerende og magtfulde ægtemand. Catul må have været vidende om, at deres forhold er skæbnesvangert, hvorfor ellers en så irrelevant refleksion midt i beskrivelsen af den ypperste lykke, hvor Lesbia endelig kommer til Catul?

Cat., *Carm.* LXVIII indeholder mange antydninger om Catuls forhold til Lesbia. De ovenfor citerede vers forekommer mig dog at være de væsentligste i forbindelse med den problematik mellem en dødelig mand og guddommelig kvinde, som Cat., *Carm.* LXIII tog op. At Catul betegner Lesbia som *mea candida diva*, viser graden af hans underlegenhed over for Lesbia. Jævnbyrdigheden, som ellers var en væsentlig del af kærlighedsidealet, forsvinder mellem dem, og han mister sin identitet på samme måde som Attis i forholdet til Cybele.

Laodamias lidenskabelige og destruktive kærlighed kan siges at være parallel til Catuls kærlighed til Lesbia. I vers 105-130 beskrives Laodamias kærlighed som en hvirvelstrøm, som havde opslugt hende og ført hende ned i en dyb afgrund. Kærligheden gjorde hende afmægtig over for sin elskede. Derudover beskrives Laodamias kærlighed som lige så stor som en gammel mands kærlighed til sin eneste datters sentfødte søn. En tydelig parallel til Cat., *Carm.* LXXII, 4. Endelig beskrives kærligheden som større end hunduens kærlighed til sin mage. Denne beskrivelse er identisk med Catuls beskrivelse af den fysiske kærlighed i Cat., *Carm.* V.

Laodamias kærlighedsideal synes at have været identisk med Catuls. Den ubeherskede kærlighed var skæbnesvanger for dem begge og resulterede for Laodamia i Protesilaos' død og for Catul resulterede den i en passiv feminiseret identitet, da realisationen af kærlighedsidealet udeblev. Desuden var det en umulig kærlighed, da der ikke eksisterede jævnbyrdighed mellem Catul og Lesbia. Jævnbyrdigheden var ellers en oprindelig del af kærlighedsidealet repræsenteret ved

⁵⁵ Jvf. Cat., *Carm.* LI, hvor Catul også opfattede Lesbia som en gudinde.

⁵⁶ Jvf. Lieberg (1962): 208.

⁵⁷ Jvf. Sarkissian (1983): 4.

amicitia og *foedus*.⁵⁸ Men nu hvor Lesbia er gudinde, er jævnbyrdigheden væk. Catuls eneste mulighed i forholdet til Lesbia var at afvente hendes initiativ. Hun var den aktive og han den passive, helt i tråd med, hvad man kan forvente af forholdet mellem en dødelig og en guddommelig. Dette magtforhold blev allerede angivet i Cat., *Carm.* II. At Catul identificerer sig med en kvinde og hendes følelser må påny bekræfte hans feminiserede identitet.

Ud fra Cat., *Carm.* LXVIII ser vi tydeligt, hvor destruktivt det er for Catul at hengive sig til sine følelser. Han er og bliver en slave af sin egen vanvittige kærlighed. Ved at lade sig styre af den mister han sin identitet og forbindelsen til den maskuline verden, og han pines ved bevidstheden derom. Laodamia og Protesilaos myten er uhyre ukompliceret i sin relation til Lesbia og Catul, men overordnet kan den siges at give et billede af, hvad der sker, når man hengiver sig totalt til sine følelser og lader sig styre af dem, hvad Cat., *Carm.* LXIII også tog op. Det var destruktivt for såvel Laodamia som Catul. For Catul var det yderligere fatalt, fordi han som dødelig hengav sig til en guddommelig kvinde. Det var i hvert fald det prædikat, han anvendte om Lesbia i Cat., *Carm.* LXVIII, og som er meget sigende for Catuls bevidsthed om sin underlegenhed over for hende. En underlegenhed som førte til den feminiserede identitet, han demonstrerede via Attis i Cat., *Carm.* LXIII. Cat., *Carm.* LXIII og LXVIII er derfor både en tydelig tilkendegivelse af magtforholdet mellem Lesbia og Catul samt bevis på Catuls bevidsthed om sit tab af maskulin identitet i relationen til Lesbia på baggrund af den manglende realisation af kærlighedsidealet, som viste sig i Cat., *Carm.* VIII.

Det bevidste og ubevidste hos Catul

I hvor høj grad var Catul bevidst om sin feminiserede identitet i relationen til Lesbia? Var han overhovedet bevidst om, at han fremstod feminiseret? Jeg vil herpå understrege, at det er digterjæg'ets feminisering, der refereres til og ikke den historiske Catuls.⁵⁹

Jeg mener ikke, at Catul var bevidst om en fremtidig feminisering som mulig konsekvens af kærlighedsidealet. For det første skulle selve formuleringen af et kærlighedsideal demonstrere kontrol og magt, og for det andet tog han kærlighedsidealets realisation for givet, og en realisation ville netop manifestere

⁵⁸ Jvf. Cat., *Carm.* LXXXVII og CIX.

⁵⁹ Hvis man etablerede enhed mellem de to på dette punkt, ville man blive nødt til at inddrage den historiske Catuls position blandt neoterikerne og dermed deres behandling af temaer i besvarelsen af dette spørgsmål, hvad jeg fra første færd har bestræbt mig på at undgå. Artiklen beskæftiger sig udelukkende med Catuls digterjæg og den digteriske virkelighed.

hans maskulinitet, men realisationen udeblev, hvilket uundgæeligt resulterede i en feminiseret identitet for Catul.

Den udeblevne realisation indså Catul i Cat., *Carm.* VIII, “*nunc illa non volt*”, og på baggrund af denne afvisning blev vi vidne til hans kamp for at løsrive sig ved forsøg på at genvinde kontrol. Denne kamp er et uomtvisteligt bevis på hans bevidsthed om, at noget er galt, men kan den også siges at være bevis på hans bevidsthed om sin feminisering? Henvisningerne til de konventionelle romerske moralbegreber i forbindelse med den maskuline identitet, som han benytter sig af i Cat., *Carm.* VIII, og som han håber vil redde ham, kan muligvis bevise Catuls bevidsthed om sin feminisering, hvorfor ellers denne desperate fremmaning af alt, hvad der er maskulint?

Problematikken i forbindelse med ovennævnte spørgsmål ligger i, hvorvidt han brugte den kastrerede Attis og kvindesymbolet *flos*, fordi han ønskede at vise læseren sin bevidsthed, eller om han anvendte dem ubevidst, fordi han blot mente, at de bedst kunne beskrive hans sindstilstand. Hvis han brugte dem bevidst, ville det være en lige så raffineret brug af dem som brugen af det grammatikalske kønsskifte i forbindelse med illustrationen af Attis' sindsstemning i Cat., *Carm.* LXIII! Desuden støttes dette af stemningen i Cat., *Carm.* VIII, men digterjæg'et besvarer imidlertid ikke ovennævnte spørgsmål; hvadenten han gjorde det bevidst eller ubevidst, er resultatet dog det samme. Læseren er ikke i tvivl om Catuls feminisering, og dermed Lesbias maskulinisering. Det, vi kan se ud fra digtene, må begrænse sig til en erkendelse af, at Catuls bevidsthed i hvert fald har strukket sig så langt som til at konstatere, at noget var galt, og at han kæmpede for at nå tilbage til sit udgangspunkt, nemlig den maskuline identitet i relationen til Lesbia. Desuden ved vi, at han var vidende om, hvad der skulle til for at opretholde en maskulin identitet. At han sad inde med den viden, må give os lov til at formode, at han også var vidende om, hvad det betød at miste den.

Konklusion

Jeg har i denne opgave belyst og blotlagt Catuls feminiserede digterjæg i relationen til Lesbia samt beskæftiget mig med rollefordelingen og magtforskydningen mellem dem på baggrund af Catuls tab af den maskuline identitet. Desuden har jeg søgt at finde svar på, om denne feminisering var bevidst eller ubevidst.

Catul formåede i relationen til Lesbia ikke at honorere de krav om kontrol, der blev stillet i forbindelse med opretholdelsen af en maskulin identitet. Gennem en opstilling af et kærlighedsideal (Cat., *Carm.* V, LXXII, LXXXVII og CIX), formuleret i overensstemmelse med den maskuline identitets krav om kontrol,

forsøgte Catul at manifestere sig selv i rollen som den aktive og ordregivende, men med den manglende realisation af kærlighedsidealet, en realisation, han havde taget for givet, antog Catul en feminiseret identitet ekspliciteret ved rollen som den passive, magtesløse elsker (Cat., *Carm.* II). Han beskrev sig selv som *impotens* (Cat., *Carm.* VIII) og applicerede det ultimative symbol på kvindelighed, *flos*, på sig selv (Cat., *Carm.* XI). Tabet af den maskuline identitet resulterede i en ændret rollefordeling og magtforskydning mellem Lesbia og Catul. Fra at være den aktive, ordregivende og magtfulde kontrollerende *vir* blev Catul reduceret til et passivt, afmægtigt offer for den maskuline Lesbia defineret via *aratrum* og *praetereunte* (Cat., *Carm.* XI).

Lesbia fik overdraget magten til at handle samt definere kærlighedens karakter (Cat., *Carm.* II). Rollen som det handlingslammede, afmægtige offer blev ekspliciteret gennem Attis, hvis kastrering til ære for Cybele på baggrund af et religiøst vanvid afspejlede Catuls feminisering i relationen til Lesbia som resultat af hans erotiske besættelse af hende. Cybeles maskuline magt og evne til indirekte at kastre dannede parallel til Lesbias magt over Catul. Det ændrede magtforhold mellem Catul og Lesbia blev tydeligt gennem beskrivelsen af den dødelige Attis' hengivelse til den guddommelige Cybele (Cat., *Carm.* LXIII). En fatal alliance, som Catul selv havde indtrådt i ved at beskrive Lesbia som *mea candida diva* (Cat., *Carm.* LXVIII). Catuls feminiserede identitet manifesterede sig gennem sammenligninger mellem ham selv og de græske mytologiske kvinder, Laodamia (Cat., *Carm.* LXVIII) og Atalante (Cat., *Carm.* II), samt viste det umulige i en kærlighed mellem en dødelig og en guddommelig.

Catuls forhold kan beskrives som en kamp om magt og kontrol – Catul tabte kampen og antog en feminiseret identitet. Et resultat, han ikke havde regnet for en mulig konsekvens af kærlighedsidealet, da han formulerede det. Kærlighedsidealets manglende realisation feminiserede Catul og førte til en løsrivelseskamp. Denne kamp viser os, at Catul har været bevidst om, at noget var galt, men vi får intet svar på, hvor langt Catul nåede i sin bevidsthed om, at det, der var galt, var hans feminisering. Det må stå hen i det uvisse, om Catuls anvendelse af mytesammenligningerne, og hans omtale af sig selv som *flos* skulle vise omverdenen, at han var bevidst om sin feminisering, eller om han anvendte dem ubevidst, fordi han blot mente, de illustrerede hans tilstand bedst. Jeg mener ikke, at det ud fra digtene, kan lade sig gøre at besvare disse spørgsmål, og jeg vil derfor nøjes med påny at konstatere, at det eneste, der kan siges med sikkerhed, er, at Catul var bevidst om, at noget var galt, idet han bestræbte sig på at nå tilbage til sit maskuline udgangspunkt i relationen til Lesbia vha. fremmaning af romerske konventionelle maskuline moralbegreber, samt at han som en udvidelse af kærlighedsidealet forsøgte at

indtræde i rollen som ægtemand (Cat., *Carm.* LXVIII), hvilket ville betyde en genvunden maskulinitet.

Litteraturliste

- Cat., *Carm.* R.A.B. Mynors, *C. Valerii Catulli carmina*, Oxford University Press 1958
- Greene (1998) Ellen Greene, *The Erotics of Domination*, Baltimore 1998
- Walters (1997) Jonathan Walters, *Invading the Roman Body: Manliness and Impenetrability in Roman Thought*, i: *Roman Sexualities*, ed. by Judith P. Hallet & Marilyn B. Skinner, Princeton, New Jersey 1997
- Skinner (1997) Marilyn B. Skinner, *Ego mulier: The Construction of Male Sexuality in Catullus*, i: *Roman Sexualities*, ed. by Judith P. Hallet & Marilyn B. Skinner, Princeton, New Jersey 1997
- Fitzgerald (1995) William Fitzgerald, *Catullan Provocations: Lyric, Poetry and the Drama of Position*, London 1995
- Foucault (1985) Michel Foucault, *Histoire de la sexualité*, Paris 1985
- Wiseman (1985) T.P. Wiseman, *Catullus & his World: A Reappraisal*, Cambridge 1985
- Sarkissian (1983) John Sarkissian, *Catullus 68, an Interpretation*, Leiden 1983
- Sigismund (1983) Hanne Sigismund, *Lesbia og Catul*, i: *Museum Tusculanum*, årg. 1983, nr. 52-55, Museum Tusculanums Forlag 1986, særtryk
- Rubino (1974) Carl A. Rubino, *Myth and Legend in the Attis Poem of Catullus*, i: *Ramus, Critical Studies in Greek and Roman Literature*, ed. by A.J. Boyle & G.J. Fitzgerald, vol. 3, nr. 1, 1974
- Putnam (1974) C.J. Putnam, *Catullus 11: The Ironies of Integrity*, i *Ramus, Critical Studies in Greek and Roman Literature*, ed. by A.J. Boyle & G.J. Fitzgerald, vol. 3, nr. 1, 1974
- Quinn (1972 a) Kenneth Quinn, *Catullus, an Interpretation*, London 1972
- Quinn (1972 b) Kenneth Quinn, *Approaches to Catullus*, Cambridge 1972
- Lieberg (1962) Godo Lieberg, *Puella Divina*, Amsterdam 1962